

[RELACJA + ZDJĘCIA] Aleksander Kornouchow: Współczesny artysta w Kościele. Kaplica Redemptoris Mater w Watykanie

W czwartek, 26 lutego odbył się pierwszy w semestrze wiosennym wykład z cyklu JP2 Lectures – otwartych Wykładów Janopawłowych, organizowanych przez Instytut Kultury św. Jana Pawła II na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza z Akwinu w Rzymie. Gościem specjalnym wydarzenia był Profesor Aleksander Kornouchow, rosyjski artysta prawosławny, mistrz w dziedzinie mozaiki i jeden z najwybitniejszych współczesnych twórców sztuki sakralnej, obecnie działający w Gruzji.

Osią wykładu było doświadczenie pracy Aleksandra Kornouchowa nad mozaikami w Kaplicy Redemptoris Mater na Watykanie, które zaprojektował i wykonał w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, na zamówienie papieża Jana Pawła II.

Punktem wyjścia była refleksja nad przemianami sztuki sakralnej – od jej średniowiecznej integralności, poprzez renesansową subiektywizację, aż po współczesne napięcie między twórczą wolnością a pokusą kopiowania dawnych form. Artysta przestrzegał przed redukowaniem sztuki do kompilacji i algorytmu: „jeśli sztuka sprowadza się do algorytmu, to z takim samym powodzeniem może ją odtwarzać przemysł lub komputer”. W przekonaniu Kornouchowa prawdziwa twórczość sakralna nie może być mechanicznym

powielaniem stylów czy schematów, lecz musi rodzić się z osobistego zaangażowania, odpowiedzialności za dzieło oraz żywego doświadczenia artysty.

Istotnym wątkiem w refleksji Konrnouchowa jest relacja obrazu do miejsca. W sztuce wczesnochrześcijańskiej ikona była zawsze przeznaczona dla konkretnej przestrzeni i wspólnoty. Z czasem jednak uległa dekontekstualizacji i stała się produktem skierowanym do anonimowego odbiorcy. Prelegent wskazywał, że podobny proces dotknął całej sztuki kościelnej: ściana przestała być nośnikiem znaczenia, a stała się neutralnym tłem dla dekoracji. Tymczasem w tradycji wczesnochrześcijańskiej mozaiki i malowidła ściennie nie były ozdobą, lecz „kontynuacją fizyki budynku”, współtworząc jego konstrukcję i teologiczną wizję przestrzeni. Artysta w kościele nie powinien więc „wypełniać pustki dekoracją”, ale przywracać sztuce jej „związek z miejscem” oraz „odpowiedzialność w czasie”, czyniąc swe dzieło kamieniem nośnym, a nie jedynie okładziną.

Centralnym punktem wykładu była opowieść o pracy nad mozaikami w Kaplicy Redemptoris Mater w Pałacu Apostolskim, realizowanymi na zamówienie św. Jana Pawła II w latach 1996–1998. Prof. Kornouchow wspominał początki tej drogi: „Byłem ignorantem. Przybyłem z moimi kamieniami, nie wiedząc nic o historii katolicyzmu”. Praca w Watykanie – prowadzona bezpośrednio w przestrzeni kaplicy, w atmosferze wolności i dialogu – stała się dla niego próbą odnalezienia języka, który pozwoliłby spotkać się tradycjom Wschodu i Zachodu. Idea Kościoła oddychającego „dwoma płucami”, tak bliska św. Janowi Pawłowi II, znalazła wyraz w kompozycji łączącej świętych obu tradycji przy jednym stole oraz w symbolice Niebiańskiego Jeruzalem.

W końcowej części spotkania wybrzmiała refleksja nad napięciem między „rzeczywistością-doktryną” – światem zdominowanym przez archiwizację i muzealizację – a „rzeczywistością tajemnicy”, która dokonuje się zawsze „tu i teraz” i domaga się żywego uczestnictwa. Sztuka sakralna, jeśli ma pozostać wierna swojemu powołaniu, powinna prowadzić do tej drugiej: do doświadczenia misterium, które przekracza czysto estetyczny odbiór.

Po wykładzie odbyła się dyskusja moderowana przez dr. Tomasza Herbicha. Spotkanie zakończyło się zaproszeniem na kolejne wydarzenia z cyklu JP2 Lectures, kontynuującego refleksję nad dziedzictwem i aktualnością myśli św. Jana Pawła II.

Otwarte wykłady Janopawłowe wygłaszane przez uczonych z całego świata są organizowane przez Instytut Kultury św. Jana Pawła II na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu – Angelicum w Rzymie, rzymskiej *Alma Mater* Karola Wojtyły.

Instytut Kultury św. Jana Pawła II jest interdyscyplinarną instytucją naukowo-dydaktyczną powołaną na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie w stulecie urodzin Jana Pawła II 18 maja 2020 r. Misją Instytutu jest refleksja nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata inspirowana życiem i myślą św. Jana Pawła II. Celem Instytutu jest więc nie tylko badanie dorobku Wielkiego Papieża, ale również myślenie

wraz z nim o najważniejszych sprawach kultury duchowej, a więc np. solidarności, miłosierdziu, sztuce chrześcijańskiej, miejscu Kościoła we współczesnym świecie czy kryzysie duchowym Europy.

Instytut jest współprowadzony przez Fundację Świętego Mikołaja (wydawcę Teologii Politycznej) i w całości finansowany przez prywatnych darczyńców z Polski.

Zapraszamy serdecznie do ich grona!

>> <https://teologiapolityczna.pl/jp2>

fot. Alessandro Fucilla